

Marzena Błach

Redaktor prowadzący nr 20

Od redakcji

W społeczeństwie informacyjnym z uwagi na masowy przepływ informacji to maszyny, a nie ludzie, wykonują coraz więcej rutynowych zadań, dlatego w pracy coraz większe znaczenie mają nowe kompetencje czyli umiejętności poznawcze, do których zalicza się wymieniane w różnych modelach kompetencji XXI wieku: kreatywność, krytyczne myślenie (ang. *critical thinking*), komunikację i kooperację¹. Konieczność nabywania nowych kompetencji, rozwój i doskonalenie zawodowe dotyczą wszystkich, niezależnie od wykonywanej profesji, również bibliotekarzy. Okres pandemii znacząco wpłynął na funkcjonowanie bibliotek. Konieczność nabywania nowych, zwłaszcza technicznych, umiejętności w związku z przeniesieniem wielu aktywności do sfery wirtualnej skłoniła pracowników bibliotecznych do zintensyfikowanego doskazywania się. W związku z tym dwudziesty numer „Biblioteki i Edukacji” zatytułowany został *Edukacja ustawiczna bibliotekarzy: samokształcenie, doskazywanie i doskonalenie zawodowe*. Zachęcam do lektury!

Numer otwiera artykuł Beth Posner, dyrektora Library Resource Sharing at The Graduate Center, City University of New York (CUNY). Tekst opublikowano w oryginalnej wersji językowej pt. *Mentoring in the Library*. Opisuje on jedną z form doskazywania zawodowego — mentoring biblioteczny. Jest to, jak pisze Beth Posner, doceniany i ważny sposób uczenia się i rozwoju. Może on wspierać pracowników bibliotek na każdym etapie ich kariery. Teoretyczna charakterystyka mentoringu przeprowadzona przez autorkę nie ogranicza się do opisywania zjawiska. Beth Posner wskazuje w swoim tekście czynniki decydujące o skuteczności tej formy podnoszenia kompetencji i podaje przykłady progra-

¹ J  r  my Lamri okre  la je akronimem 4K i opisuje w swojej ksi  zce pt. *Kompetencje XXI wieku: kreatywno  , komunikacja, krytyczne my  lenie, kooperacja* opublikowanej w 2021 r. (dost  pna w zbiorach Biblioteki G  wnej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie).

mów mentoringowych, takich jak: REFORMA w Stanach Zjednoczonych, International Librarians Network (międzynarodowy projekt zakończony w 2017 r., do którego przystąpić mogli bibliotekarze z całego świata, również z Polski, co pisząca te słowa — jako uczestniczka jednej z edycji — potwierdza) czy program coachingowy Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich IFLA (the International Federation of Library Associations and Institutions) skierowany do rozpoczynających przygodę z bibliotekarstwem młodych ludzi. Lektura artykułu pozostawia pewien niedosyt (nie opisuje, co zrozumiałe, polskojęzycznych inicjatyw) i być może stanie się impulsem dla czytelników do poszukiwania polskich programów mentoringowych.

Kolejny artykuł pt. *Słuchanie jako jedna z umiejętności komunikacyjnych bibliotekarzy* Ewy Rudnickiej, reprezentującej Bibliotekę Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, charakteryzuje bariery w komunikowaniu się pracowników polskich bibliotek akademickich. Autorka tego opracowania, powstałego na podstawie danych zgromadzonych w wyniku badań ankietowych przeprowadzonych w 2015 r. na potrzeby dysertacji doktorskiej, skupiła się na kompetencjach miękkich, a konkretnie na jednym aspekcie kompetencji komunikacyjnej tj. słuchaniu. Olsztyńska bibliotekarka zwraca uwagę, że umiejętność słuchania (efektywnego komunikowania się) jest w zawodzie bibliotekarza szczególnie istotna, o czym świadczy również to, iż w opisach stanowisk, arkuszach ocen okresowych czy w ofertach pracy w bibliotekach uczelnianych oczekiwania pracodawców względem pracowników w zakresie kompetencji komunikacyjnych są wyraźnie wyartykułowane. Ewa Rudnicka zauważa również, że bibliotekarze wszystkich typów bibliotek świadomi są potrzeby uczenia się przez całe życie.

Magdalena Janas z Biblioteki Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, autorka kolejnego artykułu pt. *Samokształcenie bibliotekarzy — wprowadzenie do problematyki*, pozostaje w kręgu idei uczenia się przez całe życie podkreślając, że bibliotekarze pracujący z nowoczesnymi technologiami, informacją i różnymi grupami użytkowników muszą odznaczać się komunikatywnością, otwartością i gotowością do nabywania nowych umiejętności. Magdalena Janas przedstawia samokształcenie jako kluczowy proces dla edukacji ustawicznej pracowników bibliotek i podstawową kompetencję współczesnego pracownika. Píše: „Samokształcenie jest wymogiem współczesności, z którego bibliotekarze nie mogą czuć się zwolnieni”. Tekst Magdaleny Janas zawiera również podpowiedzi, gdzie bibliotekarze mogą samodzielnie realizować swoją samoedukację. Jako przykład narzędzi przydatnych w procesie samokształcenia wymienia platformy oferujące dostęp do otwartych kursów e-learningowych typu MOOC, takie jak NAVOICA, gdzie bibliotekarze — importerzy publikacji w PBN odnajdą mogące ich zainteresować bezpłatne kursy online: Ewaluacja 2022. Wstęp oraz Ewaluacja 2022. Kryterium I.

Ostatni z recenzowanych tekstów opublikowanych w dziale „Artykuły” również dotyczy edukacji ustawicznej. Marzena Błach omawia formy doskonalenia zawodowego, z których w okresie od stycznia 2020 r. do czerwca 2021 r. skorzystali pracownicy Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Artykuł, opisując formy podnoszenia kompetencji (cyfrowych, interpersonalnych itp.) na przykładzie konkretnej biblioteki akademickiej, staje się również katalogiem inicjatyw i programów, które mogą być wykorzystane przez bibliotekarzy w procesie edukacji ustawicznej. Są to kursy językowe dostępne na platformie typu MOOC — Coursera, Uniwersytet II Wieku Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, webinaria z baz danych (oferowane przez różnych wydawców, np. Elsevier), szkolenia w ramach programu Erasmus czy szkoła stewardów danych.

Dział „Działalność edukacyjna bibliotek” otwiera tekst Moniki Orzoł i Mai Wojciechowskiej² pt. *Badania czytelnictwa jako instrument diagnozy nawyków i zachowań czytelnich użytkowników bibliotek. Geneza i stan obecny*. Jest to materiał, od którego warto rozpocząć dokształcanie się w zakresie tego, jak prowadzić badania czytelnictwa. Autorki uważają, że biblioteki powinny badać czytelnictwo swoich użytkowników i podpowiadają jak takie badania skonstruować. Zalecają prowadzenie mało skomplikowanych badań, które pomogą zaprojektować kształt księgozbioru i rodzaj usług. Uzupełnieniem opracowania jest obszerna bibliografia wyliczająca propozycje lektur pozwalających na poszerzenie wiedzy z zakresu badań nad czytelnictwem.

W kolejnym, bogato ilustrowanym artykule pt. *Fotograf w bibliotece — dignitas, gravitas, ludus*, Marcin Kania omawia działania następujących fotografów, którzy na celownik wzięli biblioteki: Candidy Höfer, Thomasa Guignarda (bibliotekarza i fotografa, który w chwilach wolnych od obowiązków służbowych odwiedza biblioteki, aby je fotografować), Jordana Mattera i Huberta Kalinowskiego. Autor dowodzi, że fotograf może znaleźć swoje miejsce w bibliotece i instytucja ta również może skorzystać na jego obecności. Jak dowodzą projekty Huberta Kalinowskiego: *Książka żyje... Naprawdę!* (2017) oraz *Trochę kultury... z lektury* (2017) fotograf jest potrzebny bibliotece oraz może oddać duże zasługi w zakresie promocji usług bibliotecznych i czytelnictwa.

Monika Kołakowska-Kowalska i Bożena Stanio — autorki dwóch sprawozdań, które pomieszczono w kolejnym dziale czasopisma — koncentrują się na procesach doskonalenia kompetencji miękkich bibliotekarzy. W artykule pt. *Cykl spotkań w formie seminariów poświęconych rozwojowi kompetencji pracowników Biblioteki Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie* przypominają zasady gwarantujące dobrą komunikację w zespole, przedstawione podczas seminarium zatytułowanego „Komunikacja w zespole — informacja zwrotna, pod-

² Profesor Uniwersytetu Gdańskiego, aktywnie współpracuje z redakcją „Biblioteki i Edukacji” m.in. jako recenzent.

stawowe narzędzia komunikacji”. Natomiast w tekście *Doskonalenie kompetencji pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie* opisują zagadnienie komunikacji międzypokoleniowej w perspektywie pracy bibliotekarza. Tej tematyce poświęcona była również prezentacja przedstawiona na jednym z seminariów przygotowanych dla bibliotekarzy w wyżej wymienionej instytucji.

Dział sprawozdań zamyka relacja Ewy Piotrowskiej z pobytu na stażu w ramach programu Erasmus. Wyjazd do Pizy zrealizowany został w okresie pandemii COVID-19. Nie dziwi więc, że autorka opisując poszczególne biblioteki funkcjonujące w sieci bibliotecznej Uniwersytetu w Pizie (Sistema Bibliotecario di Ateneo), zwróciła uwagę na obostrzenia wprowadzone we Włoszech w związku z pandemią koronawirusa. Od 1 września 2021 r. na terenie całych Włoch zaczął obowiązywać wymóg okazania przez pracowników i studentów przy wejściu na uczelnię tzw. *Green Pass* czyli Unijnego Certyfikatu COVID-19, który był sprawdzany w każdej odwiedzanej przez autorkę instytucji. Z tekstu Ewy Piotrowskiej czytelnicy poznają również pozostałe ograniczenia, które obowiązywały w odwiedzanej przez nią sieci bibliotek uczelnianych na początku września 2021 r. Relacja ta dowodzi, że pomimo obostrzeń pandemicznych możliwe jest doskonalenie umiejętności zawodowych w ramach zagranicznych staży.

W czasie pandemii podnoszenie kompetencji możliwe jest również w formie zdalnej np. poprzez uczestnictwo w konferencjach online. Sprawozdanie z 13. Forum Młodych Bibliotekarzy (FMB) znajdziemy w kolejnym tekście Ewy Piotrowskiej w dziale „Wydarzenia”. Podczas FMB jedna z prelegentek — Katarzyna Osiadła z Biblioteki Politechniki Krakowskiej — w wystąpieniu „Różne sposoby na samokształcenie bibliotekarzy” wskazała z jakich form samodoskonalenia zawodowego korzystać może bibliotekarz (kursy, konferencje, wyjazdy w ramach programu Erasmus+, webinaria i in.).

Uwagę bibliotekarzy krakowskich przyciągają nie tylko konferencje bibliotekarskie, ale również inne imprezy, takie jak: święto kina niemego, festiwal kryminału czy też wpisujące się pod hasło cracoviana uroczystości, np. otwarcie Krakowskiej Pijalni Zdrojowej przy Rondzie Antoniego Matecznego w Krakowie. O tych wydarzeniach przeczytać można w notatce Joanny Kołakowskiej, pracującej w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

Numer zamyka recenzja książki Małgorzaty Kisilowskiej *Biblioteki publiczne w kryzysie: doświadczenie pierwszego etapu pandemii* zatytułowana *Czas zmian... Uczmy się, zdobywając doświadczenie*. Renata Ciesielska-Kruczek — autorka recenzji dla czytelników „Biblioteki i Edukacji” — zwraca uwagę, że w okresie zmian od bibliotekarzy wymaga się wysokich kompetencji merytorycznych i technicznych. Jest to niewątpliwie ważny czynnik motywujący do samokształcenia.

Dziękuję Autorom za nadesłane teksty, a Czytelnikom „Biblioteki i Edukacji” życzę miłej i inspirującej lektury!